

KOMUNIKAT # 20

1 XI 2024

THE 5TH OSKAR HALECKI SYMPOSIUM
on the occasion of 10th Anniversary of OHI
Evolution of the Central-Eastern Europe – New Challenges

V SYMPOZJUM IM. OSKARA HALECKIEGO
Ewolucja Europy Środkowo-Wschodniej – Nowe wyzwania

25 – 26 X 2024

Saint Paul University
Ottawa, Ontario, Kanada

W piątek i w sobotę, 25 – 26 X 2024, w amfiteatrze G1124 w Saint Paul University w Ottawie, odbyło się The 5th Oskar Halecki Symposium – *Evolution of the Central-Eastern Europe – New Challenges* (V Sympozjum im. Oskara Haleckiego – *Ewolucja Europy Środkowo-Wschodniej – Nowe wyzwania*). Było to piąte sympozjum z tej serii, urządzone równocześnie z okazji 10-lecia istnienia Instytutu Naukowego im. Oskara Haleckiego.

Pierwsze sympozjum – The 1st Oskar Halecki Symposium – *Dilemma of the Post-Communist Societies in Central and Eastern Europe Today*, odbyło się 16 XI 2013, drugie – The 2nd Oskar Halecki Symposium – *Polish-Canadians Contribution to Canada: Commemorating Canada's 150th Anniversary*, miało miejsce 27-28 X 2017, a trzecie – The 3rd Oskar Halecki Symposium – *The Polish Defensive War of 1939* odbyło się 30 X 2019. Natomiast The 4th Oskar Halecki Symposium (IV Sympozjum im. Oskara Haleckiego) – *Intermarium and Trimarium – Concept and New Realities* odbyło się online 11 XI 2023, i było poświęcone pamięci Profesora Oskara Haleckiego z okazji 50. Rocznicy Jego śmierci (wszystkie wykłady były pre-recorded).

Obecne Sympozjum było zorganizowane wspólnie przez Instytut Naukowy im. Oskara Haleckiego, Instytut Historii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i The Kościuszko Chair of Polish Studies, Institute of World Politics w Waszyngtonie.

Inicjatorami tego Sympozjum byli prof. dr inż. Aleksander Maciej Jabłoński (prezes Instytutu), prof. dr hab. Marek Kornat (Instytut Historii PAN i USKW) i prof. dr hab. Jan Żaryn (Instytut Historii USKW). Głównym celem 5. Sympozjum było przypomnienie zarówno w świetle historycznym jak i współczesnym – zagadnienie ewolucji Europy Środkowo-Wschodniej i związanych z nim wyzwaniami. Przeżywamy

obecnie wzrost zainteresowania tym regionem, związany z istotnym postępem prawie wszystkich państw wchodzących w jej skład, jak i z jego współczesnymi zagrożeniami. Niestety prowadzona od lutego 2022 wojna rosyjsko-ukraińska i rządy prezydenta Łukaszenki na Białorusi, pozostającej w strefie wpływów Putinowskiej Rosji – zaburzają ten obraz i stanowią istotne zagrożenie w tym regionie. Z tego powodu oprócz tematyki związanej z Międzymorzem jak i z jego historią postanowiono oddać głos przedstawicielom kół kanadyjskich pochodzących z tego właśnie regionu.

Wiceprezes Instytutu, inż. Krzysztof Grabkowski sprawnie poprowadził całość Sympozjum. Na początku Wiceprezes OHI przywitał wszystkich dostojnych Gości na czele z Jego Ekscelencją Witoldem Dzielskim, Ambasadorem Polski w Kanadzie, Panią Konsul RP w Ottawie, Panią Natalią Kubik, II Sekretarza Ambasady RP, Panią Magdaleną Miluską, przedstawicieli organizacji Kanadyjczyków z regionu Europy Środkowo-wschodniej: Panią Agne Butkute, President, Lithuanian Community in Ottawa, Pana Andrisa Kęsterisa, President, Baltic Council in Canada i Pana prof. dr hab. Piotra Murzionaka, President, The Belarusian Institute of Arts and Sciences in Canada, przedstawicieli polonijnych organizacji i wszystkich przybyłych. W I Sesji Otwarcia wystąpił obok niego, Prezes Instytutu, dr inż. Aleksander Maciej Jabłoński, który stwierdził, że głównym celem działalności Instytutu jest stworzenie platformy dla wymiany myśli i przekazu o kulturze i historii Polski i wszystkich krajów regionu Europy Środkowo-wschodniej by je przybliżyć dla Kanady w ramach jej mozaiki kulturowej. Z tego powodu Instytut urządza wykłady, sympozja, pokazy filmów a także wieczory historyczno-poetyckie głównie w językach polskim i angielskim (już ponad 40 % działalności jest w tym języku), jak też są zamierzenia by czynić to również w jęz. francuskim. Prezes życzył wszystkim miłego spędzenia czasu podczas Sympozjum. W tej sesji Ambasador RP w Kanadzie, Witold Dzielski wygłosił słowo na otwarciu Sympozjum podkreślając znaczenie działalności Instytutu. Dostojny mówca zwrócił uwagę na znaczenie Polski i Jej dążeń do stabilizacji sytuacji w Europie Środkowo-wschodniej, która w istotny sposób jest naruszona od lutego 2022 r. przez inwazję Rosji na Ukrainę, i toczącą się tam od ponad dwóch lat wyniszczającą wojnę. Swoje słowo Pan Ambasador zakończył złożeniem życzeń dla dalszego rozwoju Instytutu Naukowego im. Oskara Haleckiego z okazji jego pierwszego jubileuszu.

Podczas pierwszego dnia 5. Sympozjum zostały wygłoszone dwa bardzo dobre wykłady. Pierwszy p.t. *Mitteleuropa and Intermarium*, wygłosił znany amerykański historyk prof. dr Marek Jan Chodakiewicz, Kościuszko Chair for Polish Studies, Institute of World Politics. Profesor Chodakiewicz poruszył ważne zagadnienie geopolityki regionu, dotyczące stref wpływów państw ościennych, nie należących do koncepcji Międzymorza. Podkreślił istniejące różnice między dawnym niemieckim projektem Mitteleuropa, a przeciwstawną jej koncepcją Międzymorza. Obecnie ekonomiczno-gospodarczy (ale również polityczny) nowy projekt Trójmorza jest nową formułą Międzymorza, której prekursorem pod względem historycznym, był Profesor Oskar Halecki. Prelegent podkreślił znaczenie myśli historycznej Oskara Haleckiego, który przypisywał Międzymorzu znaczenie przedmurza chrześcijaństwa.

Drugi wykład tego wieczoru, został wygłoszony przez prof. dr hab. Marka Kornata, wybitnego polskiego historyka współczesnej historii Polski i historii dyplomacji, p.t. *Poland in the East-Central Europe. Troublesome past and uncertain future*. Profesor Kornat w nagrany wcześniej wykładzie, podkreślił historyczne aspekty tego regionu w świetle doświadczeń Polski, poddanej wyniszczającej okupacji niemieckiej i sowieckiej podczas II wojny światowej i długotrwałej dominacji sowieckiej w latach 1945 – 1989. W swoim wystąpieniu stwierdził, że istnieją dwa zagrożenia dla Polski, jak i równocześnie dla całego

regionu: odrodzenie imperialnych dążeń Rosji, która dąży do rewizji obecnego układu i nowego niebezpieczeństwa ze strony Unii Europejskiej, która zdominowana jest przez dążenie współczesnych Niemiec do stworzenia nowej formuły – superpaństwa i zniesienia niezależności państw narodowych. Ta formuła nie jest zgodna z dawnymi założeniami Wspólnoty Europejskiej. Podkreślił również, że nazwa regionu po raz pierwszy została określona jako Europa Środkowo-wschodnia właśnie przez Profesora Oskara Haleckiego.

Podczas recepcji można było oglądać ciekawą wystawę części plakatów z wydarzeń, wykładów i sympozjów zorganizowanych przez Instytut Naukowy im. Oskara Haleckiego w pierwszym dziesięcioleciu istnienia. Wystawa była przygotowana przez pp. Bożenę i Jana Serafinów i Prezesa OHI.

Następnego dnia odbyła się II Sesja Otwarcia, gdzie zabrali głos kolejno Wiceprezes OHI, inż. Krzysztof Grabkowski jako prowadzący – Master of Ceremony, Prezes OHI, dr inż. Aleksander Maciej Jabłoński i JE Witold Dzielski, Ambasador RP w Kanadzie.

Po przedstawieniu przez Prezesa OHI, doniosły wykład p.t. *Poland Knows Only Too Well the Price of Freedom*, wygłosił Brigadier-General (ret'd) Robert Williams, Ph.D., OMM, MSM and Bar, CD, Adjunct Professor z Royal Military College, wielki przyjaciel Polski, znawca historii wojskowości, a szczególnie II wojny światowej. W swoim wystąpieniu gen. Williams rozpoczął swój wykład od walki Polski o odzyskanie niepodległości po I wojnie światowej wspominając trzy ważne postacie: Romana Dmowskiego, marszałka Józefa Piłsudskiego i Ignacego Jana Paderewskiego, a następnie wspominał o wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1921. Omówił wkład Polski w zwycięstwo podczas II wojny światowej i Jej dramat poddanej długotrwałym wpływom komunistycznym. Wspominał o drodze polskiej armii w wysiłku międzynarodowych sił ONZ, a następnie w wojnie na Bałkanach, Iraku i w Afganistanie, gdzie zetknął się bliżej z polskimi żołnierzami. Zakończył pięknym akcentem z mazurka Dąbrowskiego: *Jeszcze Polska nie zginęła kiedy my żyjemy, co nam obca przemoc wzięła szabłą odbierzemy...*

Po tym wykładzie miały miejsce dwa ważne i ciekawe panele: Panel I p.t. *Evolution of Central Eastern Europe – New Challenges* i Panel II p.t. *Family Tradition and Understanding of History*. W Panelu I wzięli udział Kanadyjczycy pochodzący z regionów północno-wschodnich Europy Środkowo-Wschodniej, a mianowicie z Litwy – Pani Agne Butkute, President, Lithuanian Community in Ottawa, z Łotwy – znany w środowisku polonijnym, Pan Andris Kesteris, President, Baltic Council in Canada i z Białorusi, prof. dr hab. Piotra Murzionak, President, Belarusian Institute of Arts and Sciences in Canada reprezentujący wolnych Białorusinów zamieszkałych w Kanadzie i będących w opozycji do dyktatury Łukaszenki w swojej Ojczyźnie. Pani Agne Butkute w sposób niezwykle przekonujący przedstawiła walkę narodu litewskiego o wolność i niepodległość. Na początku swojego wykładu wspominała o ważnych aspektach wspólnej historii Polski i Litwy od początków jagiellońskiej Unii Polsko-Litewskiej i utworzenia największego państwa w tym regionie: Rzeczypospolitej Obojga Narodów, które pomimo odnowy w okresie uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791, nie przetrwało i zostało podzielone przez trzech zaborców: Prusy, Rosję i Austrię. Pan Andris Kesteris, który jest jedną z najważniejszych postaci w działalności łączącej przedstawicieli narodów bałtyckich w ich walce o niezależność będąc inicjatorem corocznych obchodów Dnia Czarnej Wstążki – Black Ribbon Day w Ottawie. Zadaniem tych obchodów jest by nie zapomnieć haniebnego układu z 23 VIII 1939 pomiędzy stalinowską Rosją, a hitlerowskimi Niemcami, którego tajny protokół podzielił Europę Środkowo-Wschodnią na nowy podział stref wpływów i przesunął

granice państw od północnej Finlandii aż do Rumunii. Mówca wspomniał też o trwającej kampanii manipulacji medialnej, zakłamywaniu historii i budowy fałszywej narracji o czasie przeszłym i teraźniejszym obejmującym całą Europę Środkowo-Wschodnią, że wszystkimi państwami bałtyckimi, Białorusią, Ukrainą, Polską, Mołdową i Rumunią. Prof. dr hab. Piotra Murzionak, reprezentujący The Belarusian Institute of Arts and Sciences in Canada, przedstawił bardzo interesujący współczesny obraz zniewolonej Białorusi wraz z jej sytuacją historyczną oraz współczesnymi zagrożeniami dla demokracji. Interesującym elementem jego wystąpienia była komentarz dot. przyszłości wolnej Białorusi, która musi się wyzwolić spod dyktatorskiej władzy Łukaszenki, jak też spod wpływów Federacji Rosyjskiej. Prof. Murzionak stwierdził, że jest zwolennikiem neutralności Białorusi mimo zmiany obecnej sytuacji szczególnie w Skandynawii i na Morzu Bałtyckim po przystąpieniu Finlandii i Szwecji do NATO, do niedawna zwolenników ruchu państw neutralnych. Panel I był bardzo dobrze poprowadzony wraz z dyskusją, przez inż. Krzysztofa Grabkowskiego, VP OHI.

W Panelu II p.t. *Family Tradition and Understanding of History* prowadzonym bardzo sprawnie przez Pana Tomasza Żagonia, pracownika badawczego i menadżera z Ministerstwa Środowiska i Klimatu, wzięli udział dwaj bardzo dobrzy mówcy: Pan Edward Poznański, b. Assistant Deputy Minister of Finance w rządzie kanadyjskim, rozmiłowany we współczesnej historii Polski, a równocześnie b. oficer artylerii w Siłach Zbrojnych Kanady i Pan Andrew Kavchak, również b. pracownik kanadyjskiej służby rządowej, działacz społeczny i pisarz, który zajmuje się m.in. tematyką zbrodni katyńskiej jako wnuk ofiary tej zbrodni. Oba wystąpienia nawiązały do pielęgnowania tradycji rodzinnej oraz udziału przedstawicieli ich rodzin w II wojnie światowej i kultywowania związanej z nim tradycji rodzinnej, którą dzielą się nie tylko w środowisku polskim, ale również co ma bardzo ważne znaczenie, w środowisku kanadyjskim, które nie zna praktycznie tej tematyki.

Po Panelu II, gratulacje z okazji 10. Rocznicy powstania OHI przekazał w imieniu Zarządu Okręgu KPK-Ottawa, prezes Ludwik Klimkowski, który podkreślił cenny dorobek Instytutu i wpływ jego działalności nie tylko wśród Polonii, ale również w środowisku kanadyjskim.

Końcowym aktem Sympozjum było przedstawienie przez Prezesa Instytutu dr inż. Aleksandra Macieja Jabłońskiego Medalu Oskara Haleckiego, wybitego przez Mennicę Polską na zamówienie Instytutu. Graficzny projekt wstępny medalu wykonała p. Bożena Serafin. W procesie projektowania medalu byli konsultowani znani polscy historycy, którzy poparli zarówno samą ideę uczczenia Profesora Oskara Haleckiego jak i sam kształt i projekt medalu. Na awersie widnieje wizerunek głowy Profesora Oskara Haleckiego na podstawie przedwojennego zdjęcia (przypuszczalnie z okresu 25. Jego pracy zawodowej), a przy nim mapa największego zasięgu panowania dynastii polsko-litewskiej Jagiellonów z 1525, obejmująca Wielkie Księstwo Litewskie, Królestwo Polskie, Królestwo Czech i Królestwo Węgier. Rewers zawiera herb Instytutu (wg polskiego orła z grobu Króla Władysława Jagiełły w Katedrze Wawelskiej) i daty 2014 - 2024. Prezes Instytutu dokonał aktu wręczenia pamiątkowego medalu, JE Witoldowi Dzielskiemu, Ambasadorowi RP w Kanadzie i wszystkim mówcom (prelegentom i panelistom), którzy wzięli udział w V Sympozjum.

Amfiteatr Uniwersytetu św. Pawła był pięknie udekorowany plakatem V Sympozjum autorstwa p. Bożeny Serafin, flagą amerykańską, polską i kanadyjską, oraz portretem patrona Instytutu, prof. dr hab. Oskara

Haleckiego, który był twórcą terminu Europy Środkowo-Wschodniej (w jęz. angielskim East Central Europe). Zwracała uwagę jesienna kompozycja kwiatowa zamówiona przez OHI w firmie Maggie Flowers. Na dużym ekranie był cały czas wyświetlony slajd z wizerunkiem Oskara Haleckiego i współczesna mapa Europy Środkowo-wschodniej.

W V Sympozjum wzięło udział ok. 80 uczestników i 3 prelegentów (1 z USA, 1 z Polski i 1 z Kanady) oraz 5 panelistów. Swoje referaty wygłosiło trzech wybitnych historyków (jeden amerykański, jeden polski i jeden kanadyjski). Wszystkie wystąpienia były bardzo starannie przygotowane i większość była ilustrowana przeźroczami. Sympozjum było urządzone nie tylko z okazji 10. Rocznicy powstania OHI, ale również dla uczczenia 50. rocznicy śmierci patrona Instytutu, Profesora Oskara Haleckiego.

Na podstawie dostępnych opinii, można stwierdzić, że V Sympozjum było wielkim sukcesem dla Instytutu zarówno pod względem przekazu trudnej historii Europy Środkowo-Wschodniej, jak i współczesnych zagadnień jej bezpieczeństwa. W Sympozjum wzięli udział przedstawiciele różnych grup wiekowych. Wszyscy uczestnicy chwalili dobrą organizację Sympozjum pod względem logistycznym. Bez zarzutu działał stolik rejestracyjny oraz stoisko z książkami członków lub osób związanych z Instytutem (dodatkowo można było nabyć książki Andrew Kavchaka wprost od autora).

Organizatorzy wyrażają swoją wielką wdzięczność wszystkim Prelegentom i Panelistom, ich wysiłek przyczynił się w walny sposób do naszego sukcesu. Wyrażamy serdeczne podziękowanie wszystkim uczestnikom, sponsorom V Sympozjum im. Oskara Haleckiego, a w szczególności tym wszystkim, którzy wsparli nas przy jego organizacji: przede wszystkim prywatnym ofiarodawcom, Ruebenbauer Foundation Inc., Ambasadzie RP w Kanadzie, Baltic Council in Canada, Belarusian Institute of Arts and Sciences in Canada, Lithuanian Canadian Community in Ottawa, Canadian Polish Congress Ottawa Region.

Materiały video będą wkrótce dostępne na portalu www.TVinterPOLONIA.com i na portalu Instytutu www.halecki.org.

Wieczorem o godz. 17 w kościele polskim p.w. św. Jacka Odrowąża została odprawiona Msza św. za zmarłych i żywych członków Instytutu Naukowego im. Oskara Haleckiego w Kanadzie. Po mszy odbyło się spotkanie w jęz. polskim z prof. dr Markiem Janem Chodakiewiczem, Kościuszko Chair for Polish Studies, Institute of World Politics, Washington D.C., U.S.A. Zgromadzona publiczność brała żywy udział w tym ciekawym spotkaniu.

W imieniu Komitetu Organizacyjnego V Sympozjum im. Oskara Haleckiego opracował

Dr inż. Aleksander Maciej Jabłoński, P.Eng.
Co-Chair
The 5th Oskar Halecki Symposium

President
The Oskar Halecki Institute in Canada

**REPORTAŻ FOTOGRAFICZNY Z 5. SYMPOZJUM IM. OSKARA HALECKIEGO
25 – 26 X 2024**

Fot. 1 - Dr inż. Aleksander Maciej Jabłoński przemawia podczas I Sesji Otwarcia 5. Sympozjum im. Oskara Haleckiego 25 X 2024 w Amfiteatrze G1124, Saint Paul University (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 2 - Prof. dr Marek Jan Chodakiewicz, Institute of World Politics, Washington, D.C., wygłasza wykład na V Sympozjum im. Oskara Haleckiego 25 X 2024 (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 3 – Slide stosowany jako tło na początku sesji i między wykładami (Fot. dr J. Jabłońska)

Fot. 4 – Brig-Gen (ret'd) Robert Williams podczas wygłaszania wykładu podczas V Sympozjum im. Oskara Haleckiego (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 5 – Amfiteatr podczas trwania V Sympozjum im. Oskara Haleckiego (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 6 – Moment wręczenia pamiątkowego Medalu Oskara Haleckiego JE Witoldowi Dzielskiemu, Ambasadorowi RP w Kanadzie (od lewej Ambasador W. Dzielski, dr inż. A. M. Jabłoński, inż. K. Grabkowski) (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 7 – Po wykładzie gen. Roberta Williamsa stoją od lewej dr inż. A. M. Jabłoński, gen. R. Williams, A. Kęsteris, A. Butkute, amb. W. Dzielski, inż. K. Grabkowski, M. Miluska (Fot. dr J. Jabłońska)

Fot. 8 – Panel I, od lewej inż. K. Grabkowski – Moderator, A. Ҡesteris, A. Butkute, prof. P. Murzionak
(Fot. dr J. Jabłońska)

Fot. 9 – Podczas Panelu I przemawia Agne Butkute, President, Lithuanian Community in Ottawa
(Fot. dr A. M. Jabłoński)

Fot. 10 – Podczas Panelu I przemawia prof. Piotra Murzionak, President, Belarusian Institute of Arts and Sciences in Canada (Fot. dr A. M. Jabłoński)

Fot. 11 – Po Panelu I, od lewej gen. R. Williams, dr A. M. Jabłoński, A. Kesteris, prof. P. Murzionak, A. Butkute, inż. K. Grabkowski, moderator Panelu I (Fot. dr J. Jabłońska)

Fot. 12 – Życzenia dla Instytutu składa prezes KPK-Ottawa, Ludwik Klimkowski (Fot. dr A.M. Jabłoński)

Fot. 18 – Panel II prowadzi moderator - Tomasz Żagoń (Fot. dr A.M. Jabłoński)

Fot. 19 – Wręczenie pamiątkowego Medalu Oskara Haleckiego dla Prelegentów i Panbelistów V Sympozjum im. Oskara Haleckiego (od lewej T. Żagoń, prof. Marek J. Chodakiewicz, dr A. M. Jabłoński, Andris Kesteris, Agnes Butkute, Edward Poznański, Bożena Serafin, gen. Robert Williams, Andrew Kavchak, prof. Piotra Murzionak, inż. K. Grabkowski – na ekranie widoczny awers i rewers Medalu Oskara Haleckiego (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 20 – Otwarcie spotkania z prof. dr Markiem Janem Chodakiewiczem, IWP w Sali Parafialnej św. Jacka Odrowąża (od lewej prof. M.J. Chodakiewicz i A.M. Jabłoński) (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 21 – Prof. Marek J. Chodakiewicz na spotkaniu u św. Jacka (Fot. Cz. Piasta)

Fot. 23 – Na spotkaniu z prof. M.J Chodakiewiczem (od lewej O. Proboszcz Antoni Degutis, OMI, przy nim Czesław Piasta (Komunikaty Ottawskie) (Fot. G. Piasta)